

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**ПРОГРАМА З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ «КОРЕКЦІЯ
РОЗВИТКУ.**

**ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ПОНЯТЬ НА ОСНОВІ
ВИКОРИСТАННЯ АСОЦІАТИВНИХ СХЕМ»
ДЛЯ 1-4 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ
ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

**Автор: Татаринова Олександра Миколаївна, вчитель
початкових класів, вчитель-методист СНВК «Мрія» м. Києва**

Київ – 2018

Пояснювальна записка

Курс української мови – важлива складова загального змісту початкової освіти, оскільки мова є не тільки окремим навчальним предметом, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних дисциплін.

Для дітей з психофізичними вадами є характерним своєрідний психічний розвиток, обумовлений поєднанням раннього органічного враження головного мозку з різними руховими, мовленнєвими та сенсорними порушеннями.

Тому корекційна робота з української мови має важливе значення в подоланні недоліків засвоєння програмового матеріалу та для особистісного розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в цілому.

Основна **мета** цього курсу полягає у формуванні ключової *комунікативної компетентності* молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань.

Корекційна робота з української мови має бути спрямована також на формування *соціокультурної компетентності*, яка охоплює загальнокультурний розвиток учнів, адаптацію їх до життя в певному соціальному середовищі в усіх його проявах.

У процесі корекційної роботи з української мови постійно проводиться робота над формуванням *компетентності уміння вчитися*. Важливо навчити молодших школярів організовувати свою навчальну діяльність, вчити працювати за певним алгоритмом, сформувати в них почуття відповідальності за виконане завдання, готовність самостійно працювати з новим, доступним за складністю навчальним матеріалом, мати власну думку з приводу обговорюваних питань, обґрунтовувати її.

Програму розроблено на основі програми з української мови для середньої загальноосвітньої школи з урахуванням психофізичних особливостей дітей, їхніх пізнавальних можливостей, готовності до вивчення мови. Проте, дану програму можна використовувати і для інших категорій дітей (ЗПР) з огляду на зміст навчального матеріалу, який може бути розташований в зручному для педагога порядку.

Дидактичний матеріал, представлений в додатку, можна використовувати як на уроці української мови, так і на уроках корекції.

№ з/п	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати
Мова і мовлення		Учень (учениця):
1	Формування уміння регулювати дихання, силу голосу, темп мовлення за допомогою певних вправ. Читання напам'ять віршів, загадування загадок, промовляння скоромовок тощо.	<i>регулює</i> дихання, силу голосу і темп мовлення; <i>читає напам'ять</i> ; <i>відтворює</i> за зразком інтонацію речень, різних за метою висловлювання;
2	Відтворення (за ролями) діалогів із прослуханих казок, розповідей. Побудова запитань і відповідей на них за прослуханим чи прочитаним текстом, малюнком, діафільмом, навчальною ситуацією у класі та ін. Складання, розігрування діалогів за темами, близькими до життєвого досвіду дітей, – після попередньої підготовки (обговорення змісту, робота зі словом, словосполученням, етикетними	<i>бере участь</i> у відтворенні, розігруванні навчального діалогу, створенні діалогу на задану тему, за ілюстрацією

3	мовленнєвими формулами, що використовуються у діалогах). Повторення зразка зв'язного висловлювання, пропонованого вчителем.	<i>повторює</i> зразок короткого висловлювання, поданого вчителем, вносить свої доповнення, продовження;
4	Переказування невеликого прослуханого тексту з опорою на подані словосполучення, запитання, план (на початку року вчитель пропонує зазначену вище допомогу усно, а в кінці року – і в письмовій формі). Побудова зв'язного висловлювання за поданим початком і малюнком (серією малюнків), на основі прослуханого тексту, випадку з життя.	<i>усно(письмово) переказує</i> текст (детально або вибірково), що відноситься до художнього або науково-популярного стилю і одного з типів мовлення (розповідь, опис, міркування);
5	Складання зв'язного висловлювання (розповідь, опис, міркування) за малюнком, описаною ситуацією, з опорою на допоміжні матеріали (поданий зачин або кінцівку, опорні сполучення слів, даний або колективно складений план та ін.). Вираження свого ставлення до предмета висловлювання.	<i>будує</i> самостійне зв'язне висловлювання (усний твір типу розповіді, опису або міркування) – за спостереженнями в навколишньому, ілюстрацією, поданим зачином або кінцівкою, за опорними словами, за поданим або колективно складеним планом); <i>використовує</i> виражальні засоби мови; <i>виражає</i> своє ставлення до висловлюваного;
Текст. Речення. Слово.		
1	Активізація знань про текст та його структуру, тему та основну думку, добір заголовка. Спостереження за способами зв'язку між реченнями. Уміння використовувати їх у процесі складання власних текстів.	<i>знає</i> основні ознаки тексту; <i>визначає</i> тему й основну думку тексту, <i>добирає</i> заголовок; <i>відновлює</i> деформований текст; <i>визначає</i> способи зв'язку між реченнями тексту; <i>будує</i> текст, використовуючи набуті знання;
2	Поділ тексту на логічно завершені частини. Абзац. Структура і план тексту. Типи текстів (розповідь, опис, міркування). Особливості їх будови.	<i>ділить</i> текст на логічно завершені частини, <i>складає</i> план тексту; <i>розрізняє</i> тексти-розповіді, описи, міркування, <i>знає</i>, як розпочинається вступ у тексти-описі і як закінчується такий текст; <i>складає</i> тексти різних типів;
		<i>ділить</i> текст на речення;

3	Поділ зв'язного висловлювання на речення; встановлення меж речення на слух і за графічними ознаками (велика літера у першому слові, розділові знаки в кінці).	<i>самостійно</i> <i>впорядковує</i> деформований текст: переставляє частини відповідно до логіки загального змісту, <i>вилучає</i> зайві речення, що не відповідають темі, добирає заголовок, додає власну кінцівку тощо;
4	Розташування речень за змістом у деформованому тексті.	<i>володіє</i> термінами: речення, розповідне, питальне, спонукальне, окличне речення;
5	Спостереження за інтонацією розповідних, питальних, спонукальних речень, а також окличних речень і виконання з ними навчальних завдань, що вимагають читання й письма. Види речень за метою висловлювання (і за інтонацією). Звертання в спонукальних реченнях. Кома при звертанні. Окличні речення. Розділові знаки в кінці речень залежно від інтонації.	крапка, кома, знак питання, знак оклику; <i>уживає</i> речення, різні за метою висловлювання й інтонацією в усному монологічному мовленні і <i>правильно оформляє</i> їх на письмі;
6	Поділ речення на слова, розпізнавання в усному мовленні і на письмі прийменників, сполучників, часток як окремих слів (без термінів). Побудова графічних схем речень, які складаються з 1-5 слів. Поширення речень іншими словами за змістом. Робота над мовними казками. Візуалізація казки про царицю Граматику та її підданих за допомогою фішок-символів до кожної частини мови:	вміє розпізнавати в реченні самостійні і службові частини мови, правильно їх записувати;
8	А) за поданою схемою склади речення ; Б) спрости речення і внеси відповідні зміни до схеми; В) пошир речення і внеси відповідні зміни до схеми. Підмет, присудок, другорядні члени. Ознайомлення з термінами та їх засвоєння. Робота з мовними казками. Головні і другорядні члени речення. Візуалізація казки про «Про незвичайну сімейку». Підмет, виражений іменником і присудок виражений дієсловом – головні члени сім'ї, що має назву «речення». А в сім'ї головні - мама і тато. Другорядні члени (залежні) – діти, утворюють групи підмета (дочки) і присудка (сини). Орієнтовні завдання: А) знайди «тата» і «маму»;	<i>вміє</i> визначати частини мови і позначати їх відповідними символами, <i>складати</i> речення із фішок-символів; поширювати такі речення; <i>володіє</i> термінами підмет, присудок, другорядні члени; <i>вміє</i> визначати члени речення і позначати їх відповідними символами, підкреслювати в реченні відповідними кольорами і позначеннями; <i>поширює</i> речення однорідними членами; <i>складає</i> речення з однорідними членами зі сполучниками та без них; <i>правильно інтонуює</i> речення з однорідними членами; <i>уживає</i> кому перед сполучниками і (якщо він повторюється), а, але, та (в значенні але);

9	Б) «діти» заховалися, допоможи «батькам» знайти «дітей» В) встанови зв'язки між членами «сім'ї». Речення з однорідними членами, з сполучниками <i>і, а, але, та</i> у значенні <i>але</i> та без них. Розділові знаки в таких реченнях. Закріплення навичок роботи з алгоритмами: Списування (прочитай, підкресли всі орфограми списуй). Списування навчальних друкованих і рукописних текстів.	<i>списує текст</i>, дотримуючись правил каліграфії; <i>перевіряє</i> написане; <i>виправляє</i> допущені помилки, <i>визначає</i> (підкреслює) в запропонованому тексті орфограми, передбачені програмою; <i>пише під диктування</i> слова, речення, зв'язний текст, написання яких здійснюється за фонетичним принципом;
10	Написання диктантів (прослухай, подумай, запитай запам'ятовуй – останнє слово в реченні, став після нього крапку враховуй паузи (коми) та інтонацію (кінцеві розділові знаки), став правильно запитання до частин мови, щоб розрізнити прийменники і префікси...). Письмо під диктування. Навчальні диктанти, матеріалом для яких є слова, речення, тексти. Робота над значенням слова. Лексичне значення слова. Слова з прямим і переносним значенням. Слова, що мають кілька значень (багатозначні слова). Слова, що звучать і пишуться однаково (омоніми). Слова, близькі за значенням (синоніми). Фразеологізми. Слова, протилежні за значенням (антоніми). Робота зі словниками. Граматичні загадки: метаграми, логогрифи, шаради, загадки, ребуси, тощо.	<i>пояснює</i> лексичне значення слів; <i>розрізняє</i> значення схожих за звучанням, але різних за значенням слів української і російської мов; <i>розрізняє</i> слова, які мають одне значення, і багатозначні; <i>добирає</i> синоніми й антоніми самостійно і за допомогою словників; <i>складає</i> ряди синонімів; <i>добирає</i> з ряду синонімів найбільш влучний; <i>добирає</i> антонімічні пари; <i>користується</i> словниками (тлумачним, синонімів і антонімів) при доборі синонімів чи антонімів для з'ясування значення слова <i>знає і вживає терміни: основа слова, закінчення, корінь, префікс, суфікс, споріднені (однокорінні) слова;</i> <i>визначає</i> основу і закінчення; <i>змінює</i> закінчення слова у зв'язку з іншим або з опорою на таблицю-візуалізацію відмінювання іменників і прикметників; <i>вміє</i> з опорою на таблицю відповідними кольоровими знаками позначити частини слова;
11	Будова слова. Засвоєння термінів: основа слова, закінчення, корінь, префікс, суфікс, споріднені (однокорінні) слова. Закінчення. Змінювання закінчень у зв'язку з запитаннями (на прикладі словосполучень).	

3	Використовування таблиці-візуалізації відмінювання іменників і прикметників. Основа слова. Частини основи (корінь, суфікс, префікс). Робота над мовними казками. Візуалізація казки «Чарівне дерево». Слово - це дерево, де є корінь, він же і корінь слова, гілки - префікси і суфікси, листочки - закінчення (вони можуть бути у деяких словах, а в інших-можуть бути відсутні). Завдання: А) утворити слово, у якого (на вибір) є: тільки корінь; корінь і суфікс; корінь суфікс і закінчення; префікс і корінь, і т.п. Б) змінити слово так, щоб утворився іменник (дубовий – дуб, під'їжджати під'їзд). В) придумати якомога більше слів утворених префіксально-суфіксальним способом використовуючи асоціацію з таблицею «дерево» - «у якого дерева буде густіша крона» і т.д.) Корінь. Спільнокореневі слова. Добір спільнокореневих слів, що відносяться до різних частин мови. Розрізнення синонімів, спільнокореневих слів та різних форм одного й того самого слова. Розрізнення слів із коренями, що звучать однаково, але мають різне значення. Чергування голосних [о], [е] з [і] у коренях слів. Чергування приголосних [г], [к], [х] із [ж], [ч], [ш] і [з'], [ц'], [с'] в коренях слів. Ненаголошені [е], [и], які перевіряються наголосом. Добирання перевірних слів. Вимова та правопис слів із ненаголошеними [е], [и], що не перевіряються наголосом. Розвиток навичок користування орфографічним словником. Правильна вимова і правопис слів із дзвінками приголосними в кінці та середині слів перед глухими. Правило перевірки правопису слів типу просьба, боротьба, кігті, нігті.	<i>визначає</i> корінь слова; <i>добирає</i> споріднені слова; <i>розрізняє</i> споріднені слова і слова, близькі за значенням; форму слова і споріднені слова; <i>знає</i> про чергуванням кінцевих звуків основи [г, к, х — з', ц', с'] та [о, е — і] в корені при зміні слів і словотворення; <i>змінює</i> зазначені звуки (голосні і приголосні) при словозміні та словотворенні. <i>розуміє</i> і <i>пояснює</i> значення слів, які надають їм префікси; <i>утворює</i> споріднені слова за допомогою префіксів; <i>розрізняє</i> однозвучні префікси і прийменники; <i>правильно пише</i> префікси роз-, без-, з- (с-); <i>вживає</i> апостроф після префіксів перед я, ю, є, ї; <i>розуміє</i> і <i>пояснює</i> відтінки та нове значення, яке надають суфікси словам; <i>утворює</i> споріднені слова за допомогою суфіксів; <i>правильно вимовляє</i> і <i>пише</i> слова із суфіксами;
4	Префікс. Словотворча роль префіксів. Розрізнення префіксів і прийменників. Правопис префіксів роз-, без-.	<i>розуміє</i> і <i>пояснює</i> відтінки та нове значення, яке надають суфікси словам;
5	Написання префіксів з- (с-) після к, п, т, х, ф Апостроф після префіксів з кінцевим твердим приголосним перед я, ю, є, ї.	<i>утворює</i> споріднені слова за допомогою суфіксів; <i>правильно вимовляє</i> і <i>пише</i> слова із суфіксами;

6	Суфікс. Словотворча роль суфіксів. Збіг однакових приголосних звуків на межі кореня та суфікса	<i>розрізняє</i> слова — різні частини мови; <i>добирає</i> слова — назви предметів, ознак, дій; <i>знаходить</i> в реченні та <i>самостійно</i> <i>добирає</i> іменники; <i>добирає</i> іменники синоніми й антоніми;
1	Частини мови	<i>розрізняє</i> іменники з одним значенням і багатозначні; <i>вживає</i> іменники в прямому і переносному
2	Іменник, прикметник, дієслово,. Уміння їх розрізняти. Збагачення мовлення учнів словами — різними частинами мови	значенні; <i>визначає</i> рід і число іменників; <i>уживає</i> іменники у належному їм роді і числі; <i>знає</i> назви відмінків і відмінкові питання; <i>змінює</i> іменники за числами; <i>знає</i> іменники, що вживаються тільки в однині або множині; <i>спостерігає</i> за таблицею за змінюванням відмінкових форм іменників
	Іменник. Іменники, що означають назви істот та неістот. Власні і загальні іменники. Велика буква у власних іменниках. Іменники-синоніми й іменники-антоніми. Спостереження за багатозначністю окремих іменників; вживання іменників у прямому й переносному значеннях; формування умінь обирати з ряду іменників-синонімів слова, які найбільше відповідають змісту висловлювань. Рід і число іменників. Розвиток умінь правильно вживати такі іменники в мовленні. Змінювання іменників за числами і відмінковими питаннями. Число іменників. Засвоєння іменників, які в українській мові вживаються тільки в однині (<i>чорнило, листя, колосся, гілля</i>) та множині (<i>двері, штани</i>). Відмінювання іменників за допомогою таблиці-візуалізації. Роль іменників у реченні.	<i>знає</i> , що таке прикметник, граматичні ознаки прикметників, зв'язок з іменником, <i>розуміє</i> роль прикметників в текстах; <i>добирає</i> прикметники до заданих слів — назв предметів; <i>добирає</i> прикметники синоніми (синонімічні ряди) та антоніми; <i>спостерігає</i> за вживанням прикметників в текстах різного стилю і <i>робить</i> потрібні висновки; <i>вживає</i> прикметники у прямому й переносному значенні під час складання речень;
3	Прикметник. Значення, питання, зв'язок з іменниками, залежність роду прикметників від іменників. Родові закінчення прикметників. Прикметники-синоніми і прикметники-антоніми, уживання прикметників у прямому і переносному значеннях. Спостереження за вживанням прикметників у текстах різних стилів: художньому, розмовному, науковому. Відмінювання прикметників за допомогою таблиці-візуалізації. Творення прикметників від прикметників та іменників за допомогою суфіксів. Спостереження за відтінками значення прикметників (<i>старий</i> — <i>старенький</i> — <i>старезний</i>).	<i>утворює</i> прикметники від іменників та прикметників за допомогою суфіксів, пояснює, як змінилося значення утворених слів; <i>утворює</i> прикметники вищого і найвищого ступенів (<i>великий</i> — <i>більший</i> — <i>найбільший</i>);

	Творення найуживаніших якісних прикметників вищого й найвищого ступенів (практично, без уживання термінів).	<i>утворює</i> сполучення <i>прикметник + іменник</i> у різних відмінкових формах; <i>будує</i> речення з однорідними членами —прикметниками; <i>будує</i> тексти-описи, вживаючи різні відмінкові форми прикметників у однині й множині
4	Утворення сполучень іменників з прикметниками, вжитими у різних відмінках (<i>синя річка, синьою річкою</i>). Побудова речень з однорідними членами — прикметниками. Розвиток умінь вдало і точно вживати прикметники, будуючи власне висловлювання (текст-опис, розповідь із елементами опису тощо) Займенники особові (<i>я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони</i>), присвійні (<i>мій, моя, моє; твій, твоя, твоє</i> тощо) та вказівні (<i>той, та, те; цей, ця, це</i>). Спостереження за роллю займенників у тексті Займенники 1-ї, 2-ї, 3-ї особи. Спостереження за змінюванням особових займенників за відмінками (за таблицею). Вживання відмінкових форм займенників <i>мене, тебе, його, йому, їй</i> при побудові словосполучень. Вправи на вживання зазначених займенників у мовленні. Окреме написання займенників і прийменників. Використання займенників для уникнення невиправданого повторення слів під час побудови текстів.	<i>розрізняє</i> особові, присвійні, вказівні займенники та <i>правильно вживає</i> їх; <i>усвідомлює</i> роль займенників і <i>використовує</i> їх у текстах; <i>спостерігає</i> за відмінюванням особових займенників, <i>робить висновки</i>; <i>змінює</i> форми особових займенників за відмінковими питаннями; <i>вживає</i> займенники у різних відмінкових формах при побудові словосполучень, речень; <i>відрізняє</i> займенники від прийменників; <i>вживає</i> займенники при удосконаленні (редагуванні) тексту (замінює займенниками іменники та прикметники, що повторюються)
5	Дієслова. Дієслова-синоніми і дієслова-антоніми, багатозначність окремих дієслів, уживання дієслів у переносному значенні. Роль дієслів в реченні. Спостереження за роллю дієслів у текстах. Розвиток умінь вибрати із синонімічного ряду дієслів те, яке найбільше відповідає змісту висловлювання, умінь уникати одноманітності у використанні дієслів . Часи дієслів. Неозначена форма дієслова. Переконструювання тексту за допомогою заміни однієї часової форми дієслова на іншу. Поділ дієслів на дієвідміни — I та II (активізація знань, засвоєння термінів).	<i>знає</i>, що таке дієслово та його граматичні ознаки; <i>роль</i> дієслова в реченні; <i>добирає</i> дієслова — синоніми й антоніми; <i>розуміє</i> багатозначність окремих дієслів, вжитих у словосполученнях, реченнях, текстах; <i>розрізняє</i> пряме і переносне значення дієслів; <i>утворює</i> однокореневі дієслова за допомогою префіксів, <i>пояснює</i> значення таких дієслів; <i>будує</i> словосполучення і речення з дієсловами різних семантичних груп, речень з однорідними присудками; <i>спостерігає</i> й <i>пояснює</i> роль дієслів у текстах, <i>вибирає</i> з синонімічного ряду найбільш влучне дієслово при складанні речень, текстів; <i>володіє</i> термінами на позначення часу;

6	Змінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу за особами й числами. Побудова словосполучень і речень з дієсловами в різних особових формах теперішнього і майбутнього часу. Переконструювання та переказ тексту із заміною однієї особи на іншу. Добір особової форми дієслова залежно від змісту тексту. Поділ дієслів на дієвідміни — I та II (активізація знань, засвоєння термінів). Змінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу за особами й числами Вимова і правопис дієслівних форм на <i>-ть, -ться</i>. Побудова словосполучень і речень з дієсловами в різних особових формах теперішнього і майбутнього часу. Переконструювання та переказ тексту із заміною однієї особи на іншу. Добір особової форми дієслова залежно від змісту тексту Прислівники на позначення місця (<i>тут, там, дець</i>), напрямку (<i>вверх, вниз, вліво, вправо</i>), часу (<i>вчора, вдень, вранці, увечері</i>), руху (<i>швидко, повільно, бігом, пішки</i>) Уживання і правильне узгодження з іменниками кількісних і порядкових числівників від 1 до 20.	<i>розрізняє</i> часи дієслів за допомогою запитань; <i>змінює</i> час дієслів; <i>переконструює</i> текст за допомогою зміни часової форми; <i>ділить</i> дієслова за дієвідмінами, змінює дієслова I і II дієвідмін за особами; <i>змінює</i> дієслова теперішнього і майбутнього часу за особами; <i>правильно вимовляє</i> та <i>пише</i> дієслова на <i>-ися, -ться</i>; <i>будує</i> словосполучення і речення з дієсловами в різних особових формах теперішнього і майбутнього часу; <i>переконструює</i> та <i>переказує</i> текст із заміною однієї особи на іншу. <i>вживає</i> в усному мовленні та <i>правильно пише</i> найуживаніші прислівники; <i>вживає</i> в усному мовленні та на письмі числівники від 1 до 20 <i>знає</i> український алфавіт, <i>вміє</i> позначити звуки відповідними буквами; <i>уміє користуватися</i> словником; <i>знає</i> терміни: голосний звук, приголосний звук, склад, наголос; <i>позначає</i> голосні звуки, <i>правильно вживає</i> букви <i>і, у, е, є, ї</i> під час письма; <i>ділить</i> слова на склади та <i>правильно наголошує</i> їх; <i>розрізняє</i> тверді і м'які приголосні; <i>робить</i> звуковий аналіз слів та <i>вживає</i> <i>ь</i> для позначення м'якості приголосних, в. ч. перед <i>о</i>; <i>правильно переносить</i> слова ; <i>правильно</i> вимовляє і <i>пише</i> слова з буквосполученням <i>йо</i>, <i>робить</i> звуковий аналіз таких слів; <i>розуміє</i>, що буквосполучення <i>йо</i> становить склад, який при переносі слів розривати не можна; <i>правильно</i> вимовляє подовжені м'які приголосні і <i>позначає</i> їх на письмі двома буквами;
Звуки і букви. Склад. Наголос		
1	Позначення звуків на письмі буквами. Український алфавіт. Уміння швидко відшукувати слова в навчальному словнику, користуючись алфавітом.	
2	Звукова модель та фонетична транскрипція слова. Розрізнення голосних і приголосних звуків; дзвінких і глухих; твердих і м'яких приголосних. Букви, що позначають два звуки. Буквосполучення, що позначають один звук. Буквосполучення <i>ьо</i>. Вимова і письмо слів із буквосполученням <i>йо</i>. Подовжені приголосні звуки. Позначення звуків у фонетичній транскрипції.	

3	Поділ слова на склади. Повторення за вчителем слів з наступним поділом їх на склади (слово вимовляється за правилами вимови). Розрізнення одно-, дво-, трискладових, багатоскладових слів. Наголос у слові. Повторення за вчителем слів так, щоб було чітко чути склад під наголосом (вимовляють складами; наголошений голосний трохи розтягують, начебто перепитують, дивуючись чомусь).	<i>робить</i> звуковий аналіз слів з апострофом, <i>вживає</i> апостроф на позначення звука [й] перед [а, о, у, і], що на письмі позначаються буквами <i>я, ю, є, ї</i>. <i>вміє</i> аналізувати звукову будову слова і утворювати нові слова
4	Практичне ознайомлення зі смислорозрізнявальною роллю звуків; спостереження за тим, як вставка, пропуск, заміна одного зі звуків слова може призвести до появи іншого слова (<i>сон – слон, танк – так, сини – сіни</i> та ін.). Граматичні загадки: метаграми, логोगрифи, шаради. Робота над мовними казками.	<i>знає</i> терміни: голосний звук, приголосний звук, склад, наголос; <i>позначає</i> голосні та приголосні звуки відповідними фішками (кольорами),; ділить слова на склади та правильно наголошує їх;
5	Візуалізація казки про приголосні та голосні звуки. Голосні (дівчатка) мають традиційно червоний колір і носять або не носять бантики (наголошені і ненаголошені), а приголосні (хлопці) – синій. «Струнки» - тверді звуки, а «повні» - м'які. Крім того, якщо звук дзвінкий, в руку (або кишеню) йому можна вкласти «дзвоник». Види роботи: А) склади схему до поданого слова (на слух, з малюнка, з графічного зображення); Б) до поданої схеми підбери слова; В) поділи слово на склади; Г) забори, додай одну фішку, щоб змінилося слово (лексичне значення слова) (<i>кішка - діжка</i>); Д) зміни наголос, щоб утворилося інше слово і т.д. (<i>замок - замок</i>)	<i>розрізняє</i> тверді і м'які приголосні; <i>робить</i> звуковий аналіз слів .

Додаток до мовних казок

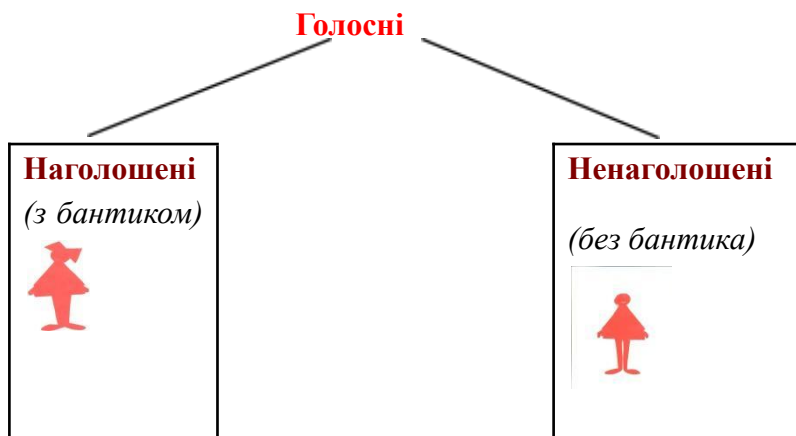
Звуки

Таблиця «Звуки»

Доцільно виготовити у вигляді магнітних фігур, фішок, якими зручно дітям маніпулювати на дошці (що має важливе значення для дітей з ДЦП).

Так, наприклад,

Приголосні

тверді (стрункі)	м'які (товсті)	Дзвінкі (з дзвоником)	Глухі (без дзвоника)
		 	

Таблиця «Ненаголошені [е], [и] в коренях слів, що перевіряються наголосом»

Голосні звуки	
Вимовляємо	Ненаголошені
	Наголошені
	з меншою /</ силою голосу
	з більшою />/ силою голосу
	
	
Чуємо	нечітко невиражно
	чітко виразно
	[e ^ч] [и ^е]
	[e] [и]
Перевіряємо	один/одн./ село
	багато/множ/ села
	спільнокореневі/споріднені/ гречаний
	гречка
	кислиця
	кисло

Текст. Речення. Слово.

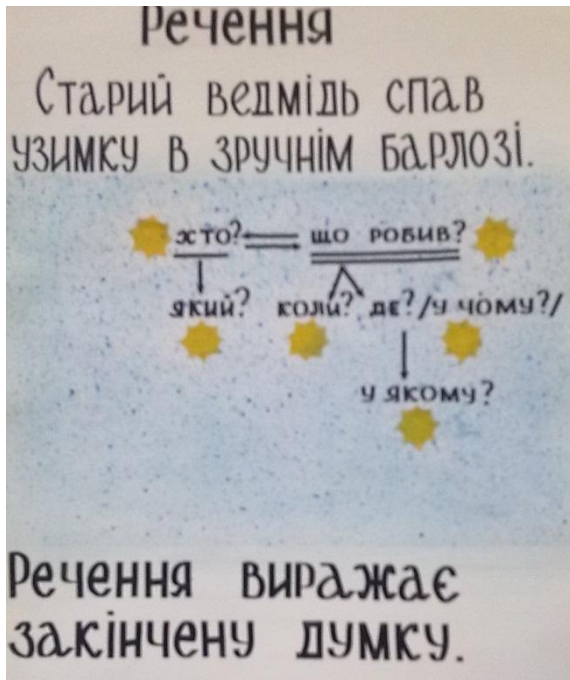
Слово (зірка).

Словосполучення (2 зірки).

Речення (сузір'я).

Текст (зоряне небо).

Таблиця «Головні члени речення»

В зошиті підкреслюємо відповідними позначками і кольором.

Будова слова

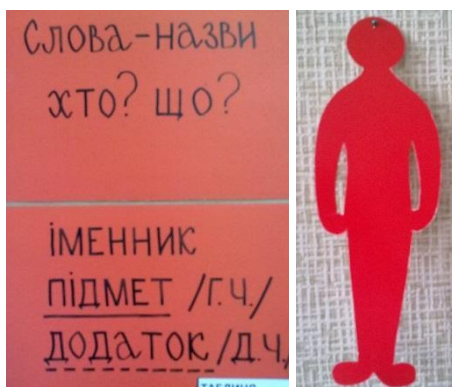
Таблиця «Будова слова»

В зошиті позначаємо частини слова відповідним кольором.

Частини мови (починаючи з 1 класу)

Іменник

В зошиті підкреслюємо червоною лінією, за синтаксичною роллю в реченні – суцільною або пунктиром.

Таблиця «Відмінювання іменників (прикметників)».

Відмінювання іменників	
Називний ХТО? ЩО?	Є
Родовий КОГО? ЧОГО?	Немає
Давальний КОМУ? ЧОМУ?	давати
Знахідний КОГО? ЩО?	знаходити
Орудний КИМ? ЧИМ?	орудувати
Місцевий НА КОМУ? НА ЧОМУ?	стояти /.../
Кличний	

Прикметник

слова-ознаки який? яка? яке? які?	
ПРИКМЕТНИК означення/д.ч.	

В зошиті підкреслюємо жовтою хвилястою лінією.

Дієслово

В зошиті підкреслюємо двома синіми лініями

Таблиця «Займенник».

Цю таблицю також можна використати під час вивчення теми

«Рід іменників».

.Службові частини мови (менші за розміром)

В зошиті обводимо в кружечок.